

Hoofdpijnen...

De Hoofdpijnennotitie is uit. Nadat de regering akkoord ging is de kamer geïnformeerd. Het personeel werd op de hoogte gesteld en het bredere debat dat zal moeten leiden tot een volgende defensienota speelt. Ook op internet was het te lezen:

„De krijgsmacht moet in de toekomst kunnen bijdragen tot: a) de verdediging van het eigen en bondgenootschappelijk gebied tegen een, voor de afzienbare toekomst beperkte, militaire dreiging en de verdediging tegen een veelheid van veiligheidsrisico's die diffuus van aard zijn; b) de bescherming en bevordering van de internationale rechtsorde; c) ondersteuning en hulpverlening, zowel nationaal voor de uitvoering van civiele overheids taken, als internationaal. De middelen die kunnen worden gebruikt voor alle hoofdtaken van de krijgsmacht krijgen voorrang. Dat gaat ten koste van de omvang van de middelen voor de verdediging tegen een – immers weinig waarschijnlijke – massale aanval op het NAVO-grondgebied. De vereisten van operaties op grond van artikel 5 en crisisbeheersingsoperaties vloeien in elkaar over. Deelneming aan crisisbeheersings- en vredesoperaties is een integraal onderdeel van de Nederlandse inspanningen voor de bondgenootschappelijke verdediging. De handhaving van stabiele verhoudingen draagt bij tot de voorkoming van grotere conflicten. Zowel voor de collectieve verdediging als voor crisisbeheersing zijn parate eenheden van groot belang. De krijgsmacht zal bij de uitvoering van haar hoofdtaken steeds in internationaal verband optreden. Ze levert modules die worden ingepast in een groter geheel van bijdragen van andere landen”.

De notitie geeft vervolgens veel bijzonderheden over de mogelijke invulling. Deels gaat het daarbij om inkrimping, deels om uitbreiding, deels om verandering en vernieuwing. Een en ander leidt, om te citeren: „tot een grotere nadruk op paraatheid, inzetbaarheid, flexibiliteit, mobiliteit en internationale inpasbaarheid van eenheden”. Zoals te verwachten zijn de reacties gemengd. Door sommigen worden de gedachten ondersteund. Anderen vinden het gestelde veel te

beperkt; weer anderen gaat het te ver. In de komende periode zal hierover debat plaatsvinden. Uiteindelijk zullen de bevindingen daarvan, in combinatie met het vernieuwde strategisch concept van de NAVO, moeten leiden tot een nota waarin besluiten verankerd worden. Het valt te hopen dat het debat zal worden gekenmerkt door een uitwisseling van argumenten en het gebruiken van gezond verstand. Ergens temidden van de extremen, 'alles moet anders' en 'niets moet veranderen' ligt iets wat als wijsheid kan worden geduid. De notitie kan hierbij als een van de tussenopties worden gezien. In die discussie kan het navolgende mogelijk een bijdrage betekenen.

Het eerste wat opvalt, is dat sommige commentatoren blijkbaar weten wat de toekomst zal brengen. De eerlijkheid gebiedt echter te constateren dat 'morgen' een soort zwart gat is; we kunnen niet over de horizon van vandaag kijken. We kunnen extrapoleren. Van eerder en nu naar morgen, meer niet. Het beeld in 1999 heeft evenveel of even weinig relevantie als het beeld in 1928. Elf jaar later begon een wereldoorlog. Evenveel of even weinig relevantie als het beeld in 1978; elf jaar later implodeerden de Deutsche Demokratische Republik, de Unie van Sovjetrepublieken en het Warschaupact. De boodschap hiervan is niet dat de wereld door ellende of een paradijs wordt gekenmerkt. De boodschap is wel dat ons inzicht in 'morgen' niet mag worden overschat. Wie deze redenatie volgt, heeft oog voor het bekende kind en het badwater. Wie deze redenatie volgt, begrijpt ook dat 'waarschuwingstijd' een relatief begrip is: wie begint, wanneer, gegeven ontwikkelingen, maatregelen te nemen?

Een tweede aspect betreft de taken. Allereerst de verdediging van onze nationale en bondgenootschappelijke grondgebied. Sommige wichelroedlopers en koffiedikkijkers constateren dat een verdedigingstaak is weggevallen omdat er niemand met geweld onze landsgrenzen bedreigt. Deze benadering getuigt van een zekere vorm van geestelijke bloedarmoede. Onze veiligheid krijgt in bondgenootschappelijk verband inhoud. Gelukkig bevindt ons land zich op dit moment ver van een echte directe bedreiging. Andere landen in het bondgenootschap worden met een complexere veiligheids situatie geconfronteerd. Laten we niet doen alsof er niets meer te verdedigen valt. Dat het eventueel

op afstand kan gebeuren, kan hooguit als een bijkomende bate gelden. Als het er echt om spant, koopt niemand iets voor mooie woorden. Als het er echt om spant, gaat het om echte betrokkenheid en zonnig daden. We willen wel eens vergeten dat wat we hebben, is verworven door bloed, zweet en tranen. Het behoud zou ooit hetzelfde kunnen vragen.

Een derde aspect betreft de schijnbare tegenstrijdigheid tussen 'regulier' vechten en vredesoperaties. Voor wie het nog niet begrijpt: *peace-enforcing* hoeft zeker niet minder gewelddadig te zijn dan een regulier conflict. In 'enforcing' zit omsloten dat een ander tot iets moet worden gedwongen. Deze ander zou wel eens tot het uiterste kunnen gaan in zijn verzet. Hoezo zou Nederland zich overigens mogen onttrekken aan een 'Golf-achtig' scenario om ergens onze of bredere belangen te dienen? Samen mag niet ophouden waar een hoge of zelfs de hoogste prijs moet worden bepaald. Als dit gebeurt komt de geloofwaardigheid in het geding. Aan stuurlied en vrienden die aan de wal blijven staan, bestaat in dergelijke omstandigheden geen behoefte. De recente ontwikkelingen laten overigens zien dat de politiek – als het er om spant – verantwoordelijkheid neemt en risico's aanvaardt.

Duidelijk is wel dat voorbereiding op het hoogste geweldscenario de mogelijkheid biedt om in een minder gewelddadige omgeving op te treden. Het omgekeerde is zeker niet waar; een opleiding binnen de regels van de judobond bereidt niet op straatvechten voor. Hoewel *peace-keeping* regelmatig als 'low intensity-conflict' wordt getypeerd, kunnen de betrokken militairen wel degelijk in levensbedreigende situaties komen. De gewenste flexibiliteit raakt aan een derde aspect: doelmatigheid en doeltreffendheid.

De militaire organisatie kan nooit alléén op basis van doelmatigheid worden geordend. De wereld van geweld kent onvoorspelbaarheid, onzekerheid en chaos. Een civiel bedrijf, de brandweer en de politie stoppen als iemand begint te schieten. De krijgsmacht heeft deze keuze niet. Zij moet in staat zijn op te treden temidden van geweld. Zij moet handelen waar frictie, chaos en toeval onvermijdbaar zijn. Zogenaamde ondoelmatigheid kan dan wel eens de nu net benodigde flexibiliteit zijn om op dit soort omstandigheden te reageren. Alles op basis van doelmatigheid ordenen vraagt veel overleg bij enige grote-

re verstoring. Grotere verstoringen zijn in het bedrijfsbedrijf regel en geen uitzondering.

Een vierde aspect ten slotte betreft opleiding en vorming. Militaire professionaliteit is geen zaak van schriftelijke cursussen. Militair optreden is vaak gevaarlijk en is veelal complex. Dit betekent dat opleiding en vorming zeer nadrukkelijk deze dimensie moeten omvatten. 'Intensiteit' is een bedrieglijk begrip. Gaat het om de mate van geweld, de mate van betrokkenheid of de hoeveelheid middelen die worden ingezet? Maatschappelijke meerwaarde mag niet ten koste gaan van deze investering in professionaliteit. Nederlandse militairen wisten overigens bekwaam om te schakelen naar de omstandigheden in Korea, in Libanon, in Suriname, op de Antillen, in de Noord-Duitse laagvlakte, in Irak, in het voormalig Joegoslavië en rond Kosovo. Deze kwaliteiten vloeien niet alleen voort uit een doordachte opleidingssystematiek. Zij zijn ook het gevolg van een professionele taakopvatting, mogelijkheden tot oefenen en het op andere wijze verzamelen van ervaring.

Militair vermogen is echter méér. Het gaat daarbij om een doordachte synergie van drie componenten: de conceptuele, de mentale en de fysieke. Kortom: het gaat om de som van doordachte doctrine en procedures; motivatie, leiding en organisatie, en de verdere kwaliteit én kwantiteit van de middelen. De krijgsmacht is en blijft de zwaarmacht en daarnaast, omdat zij bestaat, ook op andere manieren een instituut dat publieke taken vervult.

De wereld waarop de krijgsmacht zich voorbereidt is die van chaos en onzekerheid. Of de mens of de natuur nu de oorzaak vormt is niet relevant.

Conflict is geweld. Boksen kan niet zonder dat de een de ander schade berokkent. Of geweld echt nodig is, is niet de kernvraag. Afzien van de mogelijkheid geweld uit te oefenen is alleen gerechtvaardigd als de zekerheid bestaat dat deze optie niet langer is benodigd. Die zekerheid ontbreekt. Deze constatering dwingt tot voorzichtigheid. Zorgvuldigheid is en blijft de moeder van de porseleinkast. Dit geldt niet alleen nu, dit geldt ook morgen. Wie het beter weet, moet zijn wijsheid zeker niet onder de korenmaat houden. Wie het niet zeker weet, moet voorzichtig zijn. Er wordt wel eens gesteld dat een realist een optimist met levenservaring is. Laat ons maar realistisch zijn en blijven.